УДК 342.7
DOI https://doi.org/10.32782/2663-6170/2025.40.26

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПОЛІТИКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

MODERN APPROACHES TO INFORMATION SECURITY POLICY

Курсик О. В.,
аспірант кафедри національної безпеки та політології
Національного університету «Острозька академія»

Стаття присвячена розкриттю сучасних підходів до політики інформаційної безпеки. Визначено, що не лише в нашій державі, але й зарубіжних країнах, проблематика забезпечення державної, суспільної та особистої безпеки з року в рік відіграє все більшу роль у державній політиці. Національна безпека вважається однією з основних цілей новітньої держави та виступає вирішальним фактором у забезпеченні її стабільного розвитку. Впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери життєдіяльності людини сприяло суттєвому підвищенні суспільної залежності від надійної діяльності інформаційного простору, достовірності одержаних інформаційних даних, їх захисту від незаконного втручання сторонніх осіб. В основі державної політики у даній сфері мають лежати положення міжнародного права і активне співробітництво країн у системі міжнародних відносин.

Зазвичай, під поняттям інформаційної безпеки розуміється з однієї сторони забезпечення громадян безперешкодним доступом до якісної інформації, а з іншої – забезпечення контролю за розповсюдженням таємних інформаційних даних, підтримка суспільної цілісності, а також захист від несприятливих важелів інформаційного впливу тощо. Провівши аналіз сучасних підходів до політики інформаційної безпеки встановлено, що найбільш повно дане поняття можна трактувати як своєрідну захищеність найважливіших інтересів індивіда, громадськості та держави, яка може завдати найменші збитки, обумовлені неповнотою, затримкою та неправдивістю інформаційних даних, несприятливим інформаційним впливом, негативними результатами використання новітніх інформаційних технологій, а також несанкціонованим розповсюдженням інформаційних даних. Зазначено, що безперечно, інформаційну безпеку в Україні в сучасних умовах слід розглядати як важливий елемент національної безпеки, що включає в себе послідовну запобіжну роботу публічних органів влади в сфері гарантування інформаційної безпеки як окремому індивідові, так і суспільству загалом і покликана досягнути достатнього рівня духовно-інтелектуального розвитку держави.

Ключові слова: інформація, інформаційне середовище, інформаційна безпека, національна безпеки, державна політика інформаційної безпеки.

The article is devoted to the disclosure of modern approaches to information security policy. It is determined that not only in our country, but also in foreign countries, the issue of ensuring state, public and personal security plays an increasing role in state policy from year to year. National security is considered one of the main goals of the modern state and is a decisive factor in ensuring its stable development. The introduction of modern information and communication technologies into all spheres of human life has contributed to a significant increase in social dependence on the reliable operation of the information space, the reliability of the information data received, and their protection from illegal interference by third parties. The basis of state policy in this area should be the provisions of international law and active cooperation of countries in the system of international relations.

Typically, the concept of information security refers, on the one hand, to ensuring citizens unhindered access to high-quality information, and, on the other hand, to ensuring control over the distribution of secret information data, maintaining public integrity, as well as protection from adverse levers of information influence, etc. After analyzing modern approaches to information security policy, it was found that this concept can be most fully interpreted as a kind of protection of the most important interests of the individual, the public and the state, which can cause the least damage due to incompleteness, delay and falsity of information data, adverse information influence, negative results of the use of the latest information technologies, as well as unauthorized distribution of information data. It is noted that undoubtedly, information security in Ukraine in modern conditions should be considered as an important element of national security, which includes consistent preventive work of public authorities in the field of guaranteeing information security for both the individual and society as a whole and is designed to achieve a sufficient level of spiritual and intellectual development of the state.

Key words: information, information environment, information security, national security, state information security policy.

Постановка проблеми. Потреба у проведенні даного дослідження обумовлюється тим, що на сьогоднішній день спостерігається зростання конфліктів міждержавного та міжнаціонального характеру саме в інформаційній сфері. Для нашої держави інформаційна політика – це додатковий могутній ресурс в процесі оновлення країни та розв'язанні багатьох повсякденних проблем як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі країни. Загальновідомо, що відставання держави в сфері технологічного забезпечення інформаційної політики не дозволяє одержати позитивних результатів в процесі розв'язання поставлених завдань. Не володіючи належним масивом інформаційних неможливо забезпечити належну діяльність політичної структури, розвиток колективної свідомості, а також співпрацю між суб'єктами політики. При інформаційно-комунікативному впливі у суспільній свідомості формується уявлення та відношення до державних владних орга-

нів, політичних інститутів та окремих їх представників. Водночас здійснення керуючих державних функцій відбувається за рахунок найбільшого потенціалу та мінімальному обсягу енергетичних затрат тільки за умови достатнього розвитку система інформаційних зв'язків між державою, суспільством та кожною окремою особистістю. Тому, в основі політики інформаційної безпеки повинні лежати принципи забезпечення нормального соціально-економічного та політично-технологічного суспільного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дана проблематика висвітлювалася такими ученими І. Боднар, В. Бондаренко, І. Громико, С. Гуцу, О. Довгань, Р. Калюжний, Є. Кравець, В. Ліпкан, О. Литвиненко, О. Логінов, С. Мазепа, А. Нашинець-Наумова, М. Савлюк, Т. Саханчук, О. Степко, Т. Ткачук, Л. Харченко, В. Цимбалюк та іншими.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Як бачимо існує чимало напрацювань різними науковцями даної проблематики, тому, на нашу думку, на сьогоднішній день існує необхідність у систематизації сучасних підходів до політики інформаційної безпеки та розкриття авторського бачення даного поняття.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – розкриття сучасних підходів до політики інформаційної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Успішність розв'язання тієї чи іншої кризової ситуації у державі залежить переважно від її ефективної інформаційної діяльності. Не належне використання і викривлення інформаційних даних формує у суспільства негативне відношення до кризових явищ, що може призвести також і до негативних результатів. Держава, публічні органи влади, громадськість та представники бізнесу у повсякденній діяльності користуються інформацією, яку з року в рік все частіше черпають саме з електронних джерел, а це, в свою чергу, вимагає володіння спеціальними навичками її захисту. Через це така інформація постійно перебуває в полі зору різних злочинців. На сьогоднішній день інформація відіграє все більшу роль у суспільстві, а право на її одержання вважається найважливішим правом людини, що забезпечується та гарантується державою.

Як зазначає С. Мазепа, «в Україні простежується зростання ролі інформаційної сфери, переосмислення її значення як найважливішого фактору життя, що безпосередньо впливає на всі види національної безпеки, у зв'язку з чим у країні динамічно розвиваються процеси інформатизації. Тому особливого значення набувають такі поняття, як: «електронне урядування», «електронний уряд», «електронна держава» і т. д. Все частіше виникає потреба правового оцінювання та регламентації інформаційних відносин. Склалося розуміння, що якими б складними не були наслідки інформаційної війни, що почалася проти України, свобода інформації – це неодмінний атрибут громадянського суспільства, що будується. Захист інформаційного простору в цих умовах є одним із базових завдань і суспільства, і держави. Відповідно, інформаційна безпека набуває все більшої значущості в загальній системі національної безпеки країни загалом. Усі дослідники вказаної проблеми ставили питання місце інформаційної безпеки у системі безпеки взагалі» [1, с. 94].

Відповідно до ст. 17 Конституції України, «захист інформаційної безпеки нарівні із захистом суверенітету й територіальної цілісності України є провідною функцією держави і справою всього Українського народу» [2]. Тому інформаційна безпека, безсумнівно, є «одним із найважливіших складників національної безпеки України. Оскільки інформаційна сфера має своїм змістом знання про інші сфери життєдіяльності суспільства, вона водночас існує як самостійно, так і у взаємозв'язку з іншими сферами життєдіяльності суспільства, адже здійснює їх «інформаційне обслуговування» за допомогою інформації» [3, с. 97].

Інформаційна безпека є «складовим компонентом загальної проблеми інформаційного забезпечення людини, держави і суспільства. Вона орієнтована на захист значимих або вже згаданих суб'єктів інформаційних ресурсів, законних інтересів. Зміст поняття «інформаційна безпека» розкривається у практичній діяльності, наукових дослідженнях, а також нормативно-правових документах» [4].

Інформаційна безпека України, на думку І. Громико та Т. Саханчук, – це «захищеність державних інтересів, за якої забезпечується запобігання, виявлення і нейтралізація внутрішніх та зовнішніх інформаційних загроз, збереження інформаційного суверенітету держави і безпечний розвиток міжнародного інформаційного співробітництва» [5, с. 132]. В. Цимбалюк характеризує інформаційну безпеку як «стан інформації, в якому забезпечується збереження визначених політикою безпеки властивостей інформації» [6]. Р. Калюжний вважає, що інформаційна безпека – це «вид суспільних інформаційних правовідносин щодо створення, підтримки, охорони та захисту бажаних для людини, суспільства і держави безпечних умов життєдіяльності» [7, с. 236]. Водночас Ф. Гуцу пропонує розглядати інформаційну безпеку як «стан захищеності потреб в інформації особи, суспільства й держави, при якому забезпечується їхнє існування та прогресивний розвиток незалежно від наявності внутрішніх і зовнішніх інформаційних загроз» [8]. Як підсумок, Л. Харченко, Н. Ліпкан, О. Логінов визначили, що інформаційна безпека – це «складова національної безпеки, процес управління загрозами та небезпеками державними і недержавними інституціями, окремими громадянами, за якого забезпечується інформаційний суверенітет України» [9].

Зважаючи на розбіжність у вище поданих трактуваннях сутності поняття «інформаційна безпека», на нашу думку, при наведенні авторського бачення даного терміну необхідно брати за основу твердження із Стратегії інформаційної безпеки, яка зазначає, що «інформаційна безпека України – складова частина національної безпеки України, стан захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу, інших життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого належним чином забезпечуються конституційні права і свободи людини на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, доступ до достовірної та об'єктивної інформації, існує ефективна система захисту та протидії нанесенню шкоди через поширення негативних інформаційних впливів, у тому числі скоординоване поширення недостовірної інформації, деструктивної пропаганди, інших інформаційних операцій, несанкціоноване розповсюдження, використання й порушення цілісності інформації з обмеженим доступом» [10].

Інформаційна безпека України як «один із видів національної безпеки, важлива функція держави, означає:

– законодавче формування державної інформаційної політики;

– створення відповідно до законів України можливостей досягнення інформаційної достатності для ухвалення рішень органами державної влади, громадянами та об'єднаннями громадян, іншими суб'єктами права в Україні;

– гарантування свободи інформаційної діяльності та права доступу до інформації у національному інформаційному просторі України;

– всебічний розвиток інформаційної структури; підтримку розвитку національних інформаційних ресурсів України з урахуванням досягнень науки і техніки та особливостей духовно-культурного життя народу України;

– створення і впровадження безпечних інформаційних технологій;

– захист права власності всіх учасників інформаційної діяльності в національному просторі України;

– збереження права власності держави на стратегічні об'єкти інформаційної інфраструктури України;

– охорону державної таємниці, а також інформації з обмеженим доступом;

– створення загальної системи охорони інформації, зокрема охорони державної таємниці, а також іншої інформації з обмеженим доступом;

– захист національного інформаційного простору України від розповсюдження спотвореної або забороненої для поширення законодавством України інформаційної продукції;

– встановлення законодавством режиму доступу іноземних держав або їх представників до національних інформаційних ресурсів України та порядок використання цих ресурсів на основі договорів з іноземними державами;

– законодавче визначення порядку поширення інформаційної продукції зарубіжного виробництва на території України» [11].

Аналізуючи дослідження вітчизняних фахівців, «головні цілі політики інформаційної безпеки України можна сформулювати таким чином: реалізація конституційних прав громадян, суспільства та держави на інформацію; захист інформаційного суверенітету України, зокрема, національного інформаційного ресурсу та систем формування суспільної свідомості; забезпечення рівня інформаційної достатності для прийняття рішень державним установам, підприємствам та громадянам; належна присутність країни у світовому інформаційному просторі» [12, с. 130].

Інформаційна безпека – це «комплекс заходів, стратегій і політик, спрямованих на захист інформації від загроз, які можуть призвести до її втрати, руйнування або незаконного доступу (наразі ми бачимо, як ворог намагається активно втручатися в персональний (конфіденційний) простір українських споживачів інформації та активно впливати на нього своїми наративами та прихованою пропагандою). Це поняття містить декілька важливих аспектів:

1. Конфіденційність. Збереження конфіденційності інформації – це один із головних аспектів інформаційної безпеки. Інформація повинна бути доступною лише тим, кому вона потрібна, і не повинна потрапляти в руки несанкціонованих осіб (про що вказувалось вище).

2. Цілісність. Цілісність інформації визначається її станом, у якому вона зберігається й передається. Інформація повинна залишатися незмінною та недоторканою щодо будь-яких вторгнень або маніпуляцій (наразі російською пропагандою активно застосовується політ-технологічний метод напівправди, коли кінцевому споживачу інформації подається тільки та частина інформації, яка вигідна агресору (але вона часто вирвана з основного контексту і втрачає свою цілісність).

3. Доступність. Інформація повинна бути доступною тим, хто має на це право і потребує її для виконання своїх обов'язків. Недоступність інформації може призвести до порушення роботи організацій і завдати шкоди їх діяльності (щодо російського медіа-поля, то ми бачимо тут власне зворотну ситуацію, коли цілий ряд інформаційних ресурсів і популярних соціальних мереж перебувають під тривалою державною забороною (фактично введена цензура), через це кінцевий споживач перебуває в «інформаційній бульбашці» і може сприймати за чисту правду все, що йому подає державна пропагандистська машина)» [13, с. 63].

Необхідність гарантування інформаційної безпеки «зумовлюється, по-перше, потребою забезпечення національної безпеки України в цілому, по-друге, існуванням таких загроз інформаційній

сфері країни, які можуть завдавати значної шкоди загальним національним інтересам, по-третє, врахуванням того, що за допомогою інформації можна впливати на зміну свідомості і поведінку людей. Завдання інформаційної безпеки – створення системи протидії інформаційним загрозам та захист власного інформаційного простору, інформаційної інфраструктури, інформаційних ресурсів держави. При виникненні криз, загострення конфліктів інформаційна боротьба може перерости в інформаційну війну, яка здійснюється за допомогою інформаційної зброї. Показниками, виступають цілеспрямованість, масштабність та комплексність дій тощо» [14, с. 71].

Розвиток науково-практичних основ інформаційної безпеки включає в себе: «розробку стратегії забезпечення інформаційної безпеки країни; обґрунтування державної політики в умовах глобалізації інформаційних процесів, формування світових інформаційних мереж, прагнення деяких країн до домінування в розвитку і використанні світового інформаційного простору; розробку науково-практичних основ формування і проведення державної політики в області забезпечення інформаційної безпеки; обґрунтування пріоритетів національної безпеки, що відповідають довгостроковим інтересам суспільного розвитку» [15, с. 94].

Отже, провівши аналіз сучасних підходів до політики інформаційної безпеки можна дійти висновку, що найбільш повно дане поняття можна трактувати як своєрідну захищеність найважливіших інтересів індивіда, громадськості та держави, яка може завдати найменші збитки, обумовлені неповнотою, затримкою та неправдивістю інформаційних даних, несприятливим інформаційним впливом, негативними результатами використання новітніх інформаційних технологій, а також несанкціонованим розповсюдженням інформаційних даних. Вважаємо, що подібне визначення більш повно охоплює фактично усі аспекти інформаційних взаємовідносин між суб'єктами держави.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Таким чином, на нашу думку під інформаційною безпекою слід розглядати своєрідну захищеність інформаційного середовища, яка дозволяє забезпечити його розвиток із врахуванням державно-суспільних інтересів, а також захист від незаконного втручання. Водночас слід не забувати, що інформаційна безпека відображає такий стан розвиток інформаційної інфраструктури, при якому суворо контролюється використання інформаційних даних, що жодним чином не відбивається на державі, та й інших країн в процесі їх використання. Крім цього, варто зазначити, що безперечно, інформаційну безпеку в Україні в сучасних умовах слід розглядати як важливий елемент національної безпеки, що включає в себе послідовну запобіжну роботу публічних органів влади в сфері гарантування інформаційної безпеки як окремому індивідові, так і суспільству загалом і покликана досягнути достатнього рівня духовно-інтелектуального розвитку держави.

Забезпечення інформаційної безпеки залежить від впливу багатьох чинників, зокрема необхідності забезпечення національної безпеки нашої держави загалом; наявність загроз інформаційній сфері держави, які можуть суперечити загальним національним інтересам; можливість маніпулювати суспільною свідомістю за допомогою інформації. Тому, на сьогоднішній день головне стратегічне завдання в сфері політики інформаційної безпеки полягає у формуванні могутнього національного інформаційного середовища, який слід розглядати в якості визначального аспекту державної участі у планетарному інформаційному просторі. Водночас, подібне завдання повинне передбачати створення механізму запобігання інформаційним загрозам і захисту особистого інформаційного середовища та державних інформаційних ресурсів, що є перспективним напрямом подальших розвідок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мазепа С. Забезпечення інформаційної безпеки в Україні: перспективи адміністративно-правового регулювання. *Актуальні проблеми правознавства.* 2024. № 1 (37). С. 92–97.

2. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text.

3. Довгань О.Д., Ткачук Т.Ю. Система інформаційної безпеки України: онтологічні виміри. *Інформація і право.* 2018. № 1. С. 89–103.

4. Нашинець-Наумова А.Ю. Інформаційна безпека: питання правового регулювання: монографія. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2017. 168 с.

5. Громико І., Саханчук Т. Державна домінантність визначення інформаційної безпеки України в умовах протидії загрозам. *Право України.* 2008. № 8. С. 130–134.

6. Цимбалюк В.С. Інформаційне право (основи теорії і практики). К.: Освіта України, 2010. 388 с.

7. Калюжний Р.А. Інформаційне право України: концептуальні основи формування. *Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України.* 2001. № 3(6). С. 234–244.

8. Гуцу С.Ф. Правові основи інформаційної діяльності: навч. посібник. Х.: Нац. Аерокосм. Ун-т «Харк. авіац. ін.-т», 2009. 48 с.

9. Харченко Л.С., Ліпкан В.А., Логінов О.В. Інформаційна безпека України: глосарій. К. : Текст, 2004. 136 с.

10. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки»: Указ Президента України від 28.12.2021 р. № 685/2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text.

11. Кравець Є.Я. Інформаційна безпека держави. Юридична енциклопедія. К.: Українська Енциклопедія, 1998.

12. Бондаренко В.О., Литвиненко О.В. Інформаційна безпека сучасної держави: концептуальні роздуми. Стратегічна панорама. 1999. № 1-2. С. 127–133

13. Савлюк М. Теоретико-методологічні засади дослідження інформаційної безпеки. *Вісник Прикарпатського університету.* 2023. № 1.15. С. 60–68.

14. Боднар І.Р. Інформаційна безпека як основа національної безпеки. *Механізм регулювання економіки.* 2014. № 1. С. 68–75.

15. Степко О.М. Аналіз головних складових інформаційної безпеки держави. *Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ.* 2011. № 1.3. С. 90–99.